LAUSUNTO

Helsinki, 13.10.2023

SIVISTYSVALIOKUNTA

Viite: HE 60/2023 vp

Asia: Kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:
erityisasiantuntija Päivi Opari, paivi.opari@soste.fi, puhelin 040 588 6154

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

LAUSUNTO

SOSTE ei pidä kannatettavana esitystä alentaa nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen aikana maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasoa.

Vuoden 2017 alussa takuueläkkeen tasolle korotettu kuntoutusraha on toiminut kannusteena osallistua kuntoutukseen ja sitoutua siihen. Korotusta ei tehty perusteetta, vaan nähtiin tarpeelliseksi ja yksilön ja yhteiskunnan kannalta hyödylliseksi motivoida ihmisiä kuntoutumaan. Hallituksen työllisyystavoitteiden mukaista olisi edelleen tukea ihmisten osallistumista kuntoutustoimiin ja siten edistää opintoihin osallistumista ja niiden loppuunsaattamista sekä ihmisten sujuvaa polkua työmarkkinoille. Työelämään osallistumisen tukeminen on tärkeää kaikissa elämänvaiheissa.

Nuoret ovat kuntoutusrahan saajina erityisen tärkeä ryhmä, koska heillä on potentiaalisesti pitkä työura edessä. Nuoren kuntoutusrahan saajilla ei tyypillisesti vielä ole peruskoulun jälkeistä, työllistymistä edistävää tutkintoa lainkaan. Taustalla on usein muun muassa mielenterveyden haasteita ja opinnot saattavat keskeytyä useaan otteeseen. Kuntoutusrahan saajat ovat usein muita nuoria heikommassa asemassa opiskeluvalmiuksien ja - mahdollisuuksien osalta. Etuusheikennykset tulevat vähentämään opinnoista valmistumisen ja työllistymisen todennäköisyyttä. SOSTE muistuttaa, että nuorten kohdalla kuntoutusraha maksetaan käytännössä aina vähimmäismäärän tasoisena.

SOSTE on huolissaan myös hallitusohjelman kirjauksesta asettaa sairaus- tai vammadiagnoosi ammatilliseen kuntoutukseen pääsyn edellytykseksi 16-29-vuotiailla. Palvelujen painopistettä pitäisi suunnata varhaisempaan vaiheeseen ja tukea tulisi saada mahdollisimman nopeasti silloin, kun siihen ilmenee tarvetta. Hallitusohjelman kirjaus vie kehitystä päinvastaiseen suuntaan. Diagnoosin edellyttäminen viivästyttää tuen saamista ja pudottaa nuoria pois palvelujen piiristä. Oppilaitokset eivät yksin pysty vastaamaan nuorten tuen tarpeisiin ja myös hyvinvointialueiden sote-palveluissa on kriittisiä vajeita ja palveluvelkaa.

Kelan ammatillisena kuntoutuksena järjestämä NUOTTI-valmennus on ollut matalan kynnyksen palvelu, johon ei ole edellytetty diagnoosia. Valmennus on suunnattu nuorille, joilla on olennaisesti heikentynyt toimintakyky, joka rajoittaa tulevaisuuden suunnittelua ja opiskelemaan tai työelämään pääsyä tai opintojen jatkamista. Sen avulla on otettu koppi syrjäytymisuhan alla olevista nuorista. Korvaavia palveluja saattaa olla erittäin vaikea löytää oikea-aikaisesti tuen tarpeen kanssa.

Hallitusohjelmassa esitetyt erilaiset etuuksien heikennykset osuvat kipeästi heikoimmassa asemassa oleviin ja monet niistä osuvat samoihin henkilöihin. Osa etuuksien leikkauksista siirtyy muina tukina, kuten toimeentulotukena ja asumistukena, maksettavaksi. SOSTE edellyttää asianmukaista ja kattavaa, kumulatiiviset vaikutukset huomioivaa, arviointia ennen esitysten toimeenpanoa.

SOSTE